

פ' עקב

יבמות דף קיח

דף קיח.

אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג, ר"מ וכו'.

[א] בענין טעמא דינשאו לר' יהודה ור"ש.

- א. הנה ב' צרות שבאו לבי"ד ואחת אומרת 'מת בעלי' ואחת אומרת 'נהרג בעלי' ונמצא דשניהם אומרות דמת אבל מכחישות זל"ז באופן המיתה, נחלקו במתני' בדינו, דר"מ אומר דלא ינשאו דהרי מכחישות זו את זו [ומהני גם הכחשת צרה להחמיר לאסור צרתה מלהנשא]. ור' יהודה ור"ש חולקין דינשאו הואיל דשניהם מודו דאינו קיים.
- ב. ויש ב' אופנים לפרש טעמא דר' יהודה ור"ש מ"ט שניהם מותרות, האם משום דכל אחת אומרת מת בעלי וכיון דאין צרה נאמנת להכחיש צרתה הרי כל אחת נשאת עפ"י עדות עצמה, או דכיון דשניהם מודו ד'מת' ורק מכחישות באיזה פרט קטן איך מת [בטבע או שנהרג], הרי אין זה נחשב הכחשה והוי כשניהם אומרים דאינו קיים דנאמנות [ועפ"י יתחלק איך לפרש מתני' דלפי הראשון 'הואיל ומודות שאינו קיים' ר"ל דכל אחת א"צ לעדות חבירתה דהא דשניהם מודות שמת ויכולות להנשא כל אחת עפ"י עצמה, ולפי השני ר"ל הואיל ושניהם מודות על זה שאינו קיים' לכן אינו הכחשה כלל, ודו"ק].
- ג. ונ"מ בע"א כשר שאומר מת וע"א כשר אומר נהרג דמכחישין זה את זה, האם הם נאמנין, האם אמרינן שלא יהיו נאמנין דכל אחד מוכחש מחבירו ונאמנין להכחיש דאינן כצרה דאינה נאמנת לגבי צרתה, או דמת ונהרג אינו הכחשה.
- ד. ונחלקו בזה הראשונים, דהטור (סי' י"ז) כתב בשם הרא"ש (כלל נ"א סי' ד') דעד אומר מת ועד אומר נהרג תנשא, והב"י הקשה למה כתב זה בשם הרא"ש הרי זה מתני' מפורשת כאן דאחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ינשאו.
- ה. והחלקת מחוקק והבית שמואל והגר"א כתבו להיפוך דלא רק דאינו משנה מפורשת דהתם אין הצרה נאמנת להכחיש משא"כ בעד כשר אלא אדרבה יש חולקין, דהשלט"ג חולק על הרא"ש דעד אומר מת ועד אומר נהרג הרי זו לא תנשא הואיל ומכחישים זו את זו, והשלט"ג מפרש טעמא דמתני' משום דאין צרה נאמנת להכחיש, משא"כ בעדים כשרים.
- ו. והשו"ע (סי' י"ז סעיף ט"ו) פסק כהרא"ש דעד אומר מת ועד אומר נהרג הואיל ושניהם מודו דאינו קיים הרי זו תנשא.
- א. **ביאור הנידון:** בעיקר האי ענין [לולי מתני'] יל"ע מה צריך להיות הדין כשעדים מכחישים זה את זה בכה"ג, בבית שמואל (שם) הביא דמצינו בדיני ממונות [אע"ג שא"צ דרישה וחקירה מ"מ] אם הוכחשו בחקירות עדותן בטילה, ועפ"י כתב הרמב"ם דאם עד אומר שהלוח לו חבית של יין ועד אומר של 'דבשי' כיון שהוכחשו בגוף המעשה הרי הוכחשו בחקירות דעדותן בטילה, וכן נפסק בשו"ע (ח"ו"מ סי' ל') דעדותו בטילה. ועפ"י הקשה על השו"ע באחד אומר מת ואחד אומר נהרג דמתירין אשתו, הרי הוכחשו בגוף המעשה איך מת ונימא דעדותן בטילה כמו בחו"מ. ותי' הבית שמואל בב' אופנים:
- ב. [א] דמצינו דאם אחד העיד שהלוח מנה שחור ואחד אמר לבן דליכא נ"מ בפרטי הדברים אז לא נחשב שהוכחש העדות, וא"כ גם כאן דשניהם העידו שאינו חי ולא דקדקו איך מת שפיר הוי כבדיקות וגם להרמב"ם היא מותרת.
- ג. [ב] ועוד ת"י דבר יסודי דבממון הרי בעינן שני עדים וע"י שהוכחשו אז יש אחד דודאי משקר ואין כאן ב' עדים, אבל בעדות אשה דרק צריך אחד, א"כ אע"ג דהוי הכחשה מ"מ הרי נשאר אחד מהם דאומר אמת, ויש להתירה על פיו.
- ד. הנה יוצא מהנ"ל ג' צדדים איך לפרש דעת ר' יהודה ור"ש דמתני': [א] משום דאין צרה נאמנת להכחיש, [ב] או דמיתה והריגה לא מקרי הכחשה וגם בשני עדים הדין כן, [ג] דלכה"פ נשאר חד דאומר אמת, ולפ"י גם בב' עדים כשרים יועיל.
- ה. וכתב החזו"א (ח"ו"מ, ליקוטים סי' כ"ב) נ"מ נפלאה לגבי קטטה דע"א אינו נאמן, דאי מת ונהרג נחשבו כשנים [ולא איכפת לן ההכחשה] אז יהיו נאמנין בקטטה, משא"כ אי משתמשין רק באחד מהם אז לא יהיו נאמנין דהרי חד אינו נאמן בקטטה.
- ו. וכתב עוד נ"מ בשנים שבאו ואחד אומר מת ואחד אומר נהרג, ובא עד שלישי כנגדם ואמר 'לא מת', האם יכול להכחיש אלו השנים, דאי מיתה והריגה אינו הכחשה א"כ יש ב' עדים שבעלה מת ואין דבריו של אחד [שאומר לא מת] במקום שנים, אבל אי הוי הכחשה ותנשא משום החד דאומר אמת א"כ כשיש אחר שאומר לא מת הוי ע"א בהכחשה.

[ב] בענין הא דס"ד דגם בלא מת מותרת כיון דתמות נפשה עם פלשתים קאמרה.

- א. הגמ' הקשו למ"ל דהצרה אסורה משום דאמרה 'לא מת' הא גם בשתקה אסורה כיון דאין צרתה נאמנת בשבילה, ותי' דאה"נ ורק סד"א דכשאמרה 'לא מת' הוי כקצת הסכמה דמת דאומרת כן לקלקל צרתה, קמ"ל דלא.
- ב. והקשו התוס' איך ס"ד להתירה כשאמרה 'לא מת' הא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא, ותי' דמירי כשאומרת אמתלא דמבואר בכתובות (דף כב.) דאשה דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא וחזרה מדבריה עם אמתלא מ"ט אמרה כן אז מצי לחזור מדבורה, ולכן ס"ד דאם תחילה אמרה 'לא מת' ואח"כ חזרה מזה ונתן אמתלא שתהא מותרת קמ"ל דלא.

תוכן ענינים

- א. בענין צרות המכחישות אי נאמנות.
 ב. בענין צריכותא ד'לא מת' דס"ד להתיר.
 ג. בענין נאמנות צרה להחמיר לתרומה.
 ד. בענין הא דמשלם גזילה לכל אחד ואחד.

- ג. וקשה מ"ט לא מהני אמתלא, וי"מ דכוונת התוס' לומר דאמתלא מהני רק לחזור משאחד"א, אבל כאן דצריכה לחזור ולהעיד שמת אז כיון דתחילה אמרה 'לא מת' לא יועיל אמתלא שתהא יכולה להעיד שימת בעלי'. וצ"ב טעם הדבר.
- ד. א. בבית מאיר פ"י דרק להתיר עצמה מהאיסור שאסרה נאמנת, אבל דלימא מהיפוך להיפוך דתחילה אמרה לא מת ואח"כ אומרת מת ע"ז לא מצינו אמתלא.
- ה. ב. וי"א דלא מהני אמתלא אלא בשוייה אנפשיה דאין לו תוקף בדיני עדות, אבל היכי דדיבורה היה בתורת עדות ואהני אז א"א לחזור מזה כלל, וזהו הקמ"ל. ועיין שמעתתא (ש"י) שדן אי מהני אמתלא כשהיה נאמן בתורת עדות.
- ו. ג. ויש עוד פ"י דע"י שאמרה 'לא מת' הרי זה עדות דלא מת, ואם תחזור ותאמר מת לא תהא נאמנת כיון דיש כאן הכחשה לדיבורה של מת, ואע"ג דסילקה השויה אנפשה, אבל מ"מ נשאר עדות ההכחשה קיים ודו"ק.

היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה, דברי ר"ט, ר"ע אומר וכו'.

[ג] ביאור מחלוקת ר"ט ור"ע אי צרתה וחמותה אסורות בתרומה ע"י עדותה [עפ"י ספר אבן ברורה אות י"ז].

- א. מבואר במתניי מחלוקת יסודי בדין ה' נשים השונאות דאינן נאמנות להתיר צרתה וחמותה לשוק מ"מ האם ע"י דבריהם נימא דנחשוש לדבריהם ואם היו אשת כהן נימא דאסורין בתרומה דלמא אמת דיברו שמת בעלה או לא.
- ב. במל"מ (גירושין פ"יב ה"יז) הסתפק בעיקר הדבר האם היינו דאינן נאמנות כלל, או דהוי לכל הפחות ספק, וני"מ למי שקידש אשה שהעידו עליה אחת מחמש נשים אם יאסר בקרובותיה מספק, וכן נ"מ אם זינתה אם הולד ודאי ממזר.
- ג. וכתב שדין זה תלוי בדינא דמתניי דנחלקו הרמב"ם והראב"ד להלכה בה' תרומות (פ"ט ה"ד) בנשואה לכהן שהעידו מחמש נשים שמת בעלה דהרמב"ם ס"ל דאוכלת בתרומה בחזקת דבעלה קיים [כר"ט], והראב"ד ס"ל דאסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה [כר"ע], וחזינן דהרמב"ם מחשיב אותה כאש"א גמורה ולכן מתירה בתרומה, ולדידיה מי שקידש אותה לא נאסר בקרובותיה ואם זינתה הולד ממזר ודאי ומותר בממזרת, ואילו הראב"ד שפוסק דאסורה בתרומה סובר דהוי ספק אש"א ומי שקידש אותה נאסר בקרובותיה, ואם זינתה הולד הוי ספק ממזר ואסור בממזרת.
- ד. ובספר שב שמעתתא (ש"י פ"ד) כתב לחלוק על המל"מ, דודאי אין קידושין תופסין בה כלל כיון דמדינא אין עד אחד נאמן בדבר שבערוה, ועיקר דמילתא שראו חז"ל להאמין ע"א אינו אלא משום עיגונא (פג). וכתבו התוס' שיש כח ביד חכמים להאמין במקום שהדבר הגון ולכן עקרו דבר מה"ת, ורש"י (שבת קמה:) כתב משום עיגונא הקילו ועקרו לקידושין מיניה, וכיון דה' נשים אין אנו חיים מפיהם תו ליכא עיגונא והדרא לדין תורה דאין דבר שבערוה פחות משנים.
- ה. והעל"ן ועוד אחרונים הביאו לתוס' הרא"ש מפורשת דבין לר"ע ובין לר"ט אם זינתה היא חייבת חנק, ועל כרחך דרק נחלקו לענין תרומה, והשמעתתא הוכיח כן ממתניי לעיל דאחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת, זו שאומרת מת תנשא והרי נימא דאסורה מספק דלמא הכחשת הצרה אמת, וע"כ דאין הכחשת צרה כלום ולא נתנו לה נאמנות כלל.
- ו. ואדרבה הקשה השמעתתא מאי ס"ל לר"ע לאוסרה בתרומה הא אינן נאמנות כלל, ות"י יש סברא מיוחדת של 'תרת' דסתרי דאין תהא צרתה מותרת להנשא וזו אוכלת בתרומה דאורייתא, וכן מבואר בתוס' ותו"י ותוס' הרא"ש דזהו טעמא דר"ע משום תרת' דסתרי [וכלשונו 'אין זה מוציאנו מידי עבירה'], אבל לשאר דינים היא בחזקת אש"א גמורה.
- ז. עוד כתב לחדש דהצרה נאמנת במיוחד לתרומה דע"א נאמן באיסורין [וכמבואר בר"ן דלגבי תרומה מקרי ע"א באיסורין] ה"ה הכא נאמנת לומר מת בעליך לענין תרומה דהוי איסורים, אבל לדבר שבערוה דאינו בפחות משנים ואז צריכין תקני"ח בזה אינה נאמנת כלל ואין קידושין תופסין בה אפילו מספק. ור"ט ס"ל דבכה"ג דדשבי"ע אין ע"א נאמן גם לתרומה.

[ג] בענין פלוגת ר"ט ור"ע אי חייב הכתובה והגזילה לכל אחת או דמניח מעות ביניהם ומסתלק.

- א. מבואר דקידש אחת מה' נשים ואינו יודע אי זה קידש, וכל אחת אומרת 'אותי קידש' לר"ט מניח כתובה ביניהן ומסתלק והוא פטור מהשאר, ולר"ע הוא חייב לכל אחת. וכן נחלקו בגזל מאחד מחמשה. ובגמ' מבואר דכוונת מתניי כדעת ר' שמעון בן אלעזר דלא נחלקו אלא כשעשה איסור, ומיירי רישא בקידש בביאה [ואסור מדרבנן לקדש בביאה דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה] וסיפא בגזל, ולר"ע כיון דעשה איסור קנסוה רבנן.
- ב. ולפי"ז לכו"ע הוא פטור מן הדין וכאיתא בב"מ (לז). הטעם דאוקי ממונא בחזקת מריה והמוציא מחבירו עליו הראיה.
- ג. והראשונים העירו דבשלמא למ"ד דברי ושמא ברי לאו עדיף א"ש דאע"ג דכל אחת טוען ברי דשלי והוא עונה שמא, מ"מ הוא פטור דברי לאו עדיף, אבל קשה לאידך מ"ד נימא דהוא חייב מעיקר הדין. וכתבו התוס' (שם) דסוגיין ל"ש לאותו פלוגתא, דכאן שידוע שבודאי לא גזל מה' עדיף משמא, וכן להיפוך [לת"ק אליבא דר"ע] דחייב לכל אחת מן הדין גם שלא במקום איסור, היינו משום שהוא יודע בודאי שהיא חייב לאחד מהם, אבל בברי ושמא אינו יודע שהוא חייב כלל.

בענין איסור תרומה ע"י עדות חמש נשים

מתני'. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים
ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה
וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל
בתרומה דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר אין
זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה
לינשא ואסורה מלאכול בתרומה.

מבואר במתני' מחלוקת תנאים יסודי בדין ה' נשים השונאות דאינן נאמנות להתיר צרתה
וחמותה לשוק, האם נימא דע"י דבריהם נחשוש שמא מת ואם היו אשת כהן נימא דאסורין
בתרומה דלמא אמת דיברו שמת בעלה או לא.

ויש מחלוקת גדולה בהאחרונים בטעמא דמתני' מהכ"ת לאוסרה בתרומה לר"ע, ומהכ"ת
להתירה לר"ט, ובמל"מ (גירושין פ"ב ה"ט"ז) פ"י משום דכל עיקר החזקה דחמש נשים
משקרות אינו ודאי אלא ספק ושפיר החמיר ר"ע, אולם ר"ט ס"ל דהם ודאי משקרות ובזה
גופא נחלקו.

אולם השמעתתא (ש"ז פ"ד) חלק על המל"מ, דודאי אינן נאמנות כלל, וכדמוכח ממתני'
דלעיל דאין הצרה נאמנת להכחיש הצרה אפילו לחומרא, ולכן זו שאומרת מת תנשא וזו
שאומרת לא מת לא תנשא, וע"כ דאינה נאמנת כלל. ואעפ"כ נחלקו לגבי תרומה.

וכתב בזה כמה טעמים ועיקר הטעם הוא דכאן הוי 'תרת' דסתרי' דאיך נימא דאשה אחת
מותרת לשוק על סמך שבעלה מת וצרתה אוכלת תרומה על סמך שבעלה קיים. ובערוך לנר
הביא דכך מפורש בתוס' הרא"ש דלכו"ע היא בחזקת אשת איש בודאית ואם זינתה חייבת
חנק, ורק נחלקו אי לחוש לגבי תרומה משום תרת' דסתרי'.

עוד צידד השמעתתא דבר נפלא דאפשר דאע"ג דאין הצרה נאמנת כלל אפילו מספק לגבי
מת בעלה, מ"מ לגבי תרומה דהוי איסורין אז נימא דע"א נאמן באיסורין ושפיר החמיר ר"ע
לכה"פ לתרומה אע"ג דאינה נאמנת למיתה. ועוד צידד טעם שלישי עפ"י הירושלמי
וכדהובא להלן.

א. רמב"ם הלי' תרומות פ"ט ה"ד, וראב"ד שם.

הרמב"ם פסק דאשת כהן שהעידו עליה אחת מחמש נשים שמת בעלה היא עדיין מותרת בתרומה דאין הלה נאמנת כלל. והיינו כר' טרפון. והראב"ד חולק עליו דהיא אסורה בתרומה והיינו כר"ע.

ב. משנה למלך הלי' גירושין פ"ב הט"ז ד"ה נסתפקתי.

כתב להסתפק אי הנך חמש נשים אינן נאמנות כלל בתורת ודאי ואם קיבלה קידושין משני אינה מקודשת אפילו מספק או דהוי ספק, ותלה זה בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד לגבי תרומה – והיינו – דתלוי במחלוקת ר"ט ור"ע.

ג. שב שמעתתא ש"ז פ"ד.

הביא דבר המל"מ והקשה עליו מהא דצרה [לר' יוחנן] אין מכחשת צרתה כלל, וע"כ דאין לה שום נאמנות.

ואעפ"כ יתכן לאוסרה בתרומה [וברוחא שמעתתא הביא שם ישוב להמל"מ מהאור שרגא].

ד. תוס' הרא"ש דף ק"ח.

מבואר דלכו"ע היא בחזקת אשת איש בתורת ודאי אפילו להתחייב חנק, ורק נחלקו לגבי תרומה דזהו תרתי דסתרי דזה מותרת לשוק וזה אוכלת בתרומה.

ה. ערוך לנר.

הביא ספיקת המל"מ וכתב דהדבר מפורש בתוס' הרא"ש דאינה נאמנת כלל [והיינו כהשמעתתא].

ו. מאמר יבמין.

הביא דברי המל"מ, ומה שכתב ע"ז השמעתתא ומביא כל הגי' דרכים של השמעתתא עשה"ט.

ונפקא מינה למי שקידש אשה זו שהעידו עליה אחת מחמש נשים אם יאסר בקרובותיה דלמא הקידושין חלו ונאסר בקרובותיה כו', ונראה שדין זה תלוי בפלוגתא שנחלקו רבינו והראב"ד (פ"ט מתרומות ה"ד) בבת ישראל הנשואה לכהן שהעידו עליה אחת מחמש נשים הללו שמת בעלה, דרבינו ס"ל דאוכלת בתרומה בחזקת דבעלה קיים והראב"ד פסק כו' עקיבא דאסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה, ולדעת רבינו נראה דחשיב לה כאשת איש גמורה, ומש"ה מותרת לאכול בתרומה, ואם כן לדידיה מי שקידש אותה לא נאסר בקרובותיה, ולדעת הראב"ד דס"ל דאסורה לאכול בתרומה אלמא דאית ליה דהוי ספק אשת איש, ואם כן לדידיה מי שקידש אותה נאסר בקרובותיה, ואם זינתה הולד ספק ממזר ואסור בממזרת עכ"ל.

ולענ"ד נראה בזה דודאי אין כאן קידושין תופסין כלל והוא דכיון דמדינא אין עד אחד נאמן בדבר שבערוה, ועיקרא דמלתא שראו חז"ל להאמין עד אחד אינו אלא משום עגונה כדאי' ר"פ האשה רבה וכתבו תוס' דיש כח ביד חכמים להאמין במקום שהדבר הגון. ועקרוה דבר מן התורה ע"ש, ורש"י והרשב"א כתבו משום עגונה הקילו ועקרוה לקידושין מיניה, ועמ"ש בפ"א. וכיון דחמש נשים אין אנו חייין מפיהן תו ליכא משום עגונה וכיון דליכא משום עגונה ממילא הדרא לדין תורה דאין דבר שבערוה פחות משנים. וראיה לזה נראה דכיון דצרה אינה נאמנת אפי' להכחיש וכדאיתא פ' האשה שלום (יבמות דף קיח.), דכל לא מת בעדות אשה

לומר לא חתמנו, ואלו עדים אחרים מהימני לומר מזויף הוא ומשום דאלו עדים החתומים כיון שאנו דנין דודאי חתמו דהוי ליה כמי שנחקרה עדותן בב"ד, אם כן כשאמרו לא חתמנו הוי ליה חוזר ומגיד, אבל עדים אחרים שפיר מהימני לומר מזויף, וה"נ זה הראשון שאנו דנין מפי השני שאמר משמו איך שהעיד כך אינו נאמן הראשון לומר לא העדתי. דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ועמ"ש בס' קצה"ח (סי' מ"ו סק"י) ולפי זה מ"ש בחלקת מחוקק (ס"ק י"ז) וז"ל, אבל אם בא העד שאמרה משמו, פי' אפי' בא אחר שהתירוה לינשא דאם בא קודם שהתירוה לינשא ואפי' עד אחד נמי לא תנשא ע"ש, ולפמ"ש אינו צריך לזה, אלא אפי' קודם שהתירוה לינשא אי לאו דהראשון נאמן יותר היה השני נאמן יותר, משום דכיון שהוא בחזקת שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, והשני מהימן כבתרי אפי' קודם שהתירוה לינשא שהראשון אמר כן ואכתי צ"ע.

פרק ד

← **כתב** המ"ל (פי"ב מגירושין הט"ז) וז"ל, נסתפקתי בהא דקיי"ל (יבמות ק"ז). דחמש נשים אין מעידות אי הוי אשת איש גמורה, דכיון דאין מעידות מוקי לה בחזקת חי, ואיהי נמי מוקי לה בחזקת אשת איש, או דלמא נהי דקיי"ל דאין מעידות היינו משום דמספקא לן שמא מתוך שנאה העידה ומתכוונת לקלקלה, ומש"ה אינה ניתרת בעדות זו, אך לעולם מידי ספיקא לא נפקא דלמא העידו אמת,

לאו הכחשה. והיינו דהכחשת צרה לאו הכחשה ומש"ה תנן שם אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה וזו שאומרת לא מת לא תנשא ע"ש. ואי נימא דמידי ספיקא לא נפקא עדות צרה ומש"ה לא תנשא. אם כן אמאי לא מהני דברי צרה להכחיש כיון דאמרת שמא אמת כדבריה. אלא על כרחך כמ"ש דכיון דמדינא אין דבר שבערוה פחות משנים בין להקל בין להחמיר ומשום עגונה בלבד הקילו חכמים וכח בידם. וכמ"ש מטעמים הנ"ל אבל בצרה שלא ראו חכמים להאמין הוי ליה כמאן דליתיה ומש"ה לא מהני דברי צרה אפי' להכחשה, והא דס"ל להראב"ד דאסורה לאכול בתרומה, הנה לפי מה דאי' בירושלמי (יבמות פט"ו ה"ז) בהא דתנן האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה. ומקשה מעתה על עצמה לא תהא נאמנת. ומסיק מתוך שהיא יודעת שלא עשו דבריה רושם אצל חברתה אף היא אומרת אמת. ומקשה מעתה אפי' על צרתה תהא נאמנת, ותירצו אם כן חזרה לקלולה הראשון חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל חברתה ע"ש. אם כן י"ל דצרה לא הויא עד כלל. ומשום שנאה מתכוונת לקלקלה ואם כן ליכא חשש קידושין כלל והא דאסורה לאכול בתרומה היינו משום דכיון דצרה לא תנשא ויודעת שלא עשו דבריה רושם תו אינה חשודה משום קלקול ומש"ה היא עצמה תנשא, ומה"ט נמי אסורה צרה בתרומה כיון דהשתא לא עשו דבריה רושם. וזה לא אמרינן דמחמת שנאה מקלקלת עצמה

כדי לקלקל את חברתה שלא תאכל בתרומה. דלא מצינו בש"ס קלקול כזה, וכמ"ש בפ"ב ע"ש, או אפשר משום דחדא עבדה איסור ממ"נ כיון דחברתה תנשא ומש"ה צרתה לא תאכל בתרומה. וכמ"ש תוס' פ' האשה שלום (יבמות דף קיח. ד"ה בת ישראל תאכל בתרומה) דאפי' לר' טרפון דס"ל דתאכל בתרומה אינו אלא בתרומה דרבנן אבל תרומה דאורייתא לא תאכל משום דחדא עבדה איסורא ממ"נ ע"ש, ואם כן הא דס"ל לר' עקיבא דלא תאכל בתרומה נמי מה"ט הוא.

ועוד נראה הא דס"ל לר' עקיבא דלא תאכל בתרומה והראב"ד פסק כוותיה היינו משום דעד אחד נאמן באיסורין וכשם שנאמן אדם לומר פ' זה כהן להאכילו בתרומה משום דעד אחד נאמן באיסורין וכמבואר בר"ן פ"ב דכתובות (י: מד' הרי"ף ד"ה גרסי' עלה) ה"נ ראוי לומר בעד אחד שמעיד שמת בעלה דלא תאכל בתרומה מדינא, ומש"ה אפי' צרתה נמי נאמנת ^{אוצר החכמה} בה כיון דאפשר דלא אמרה לשנאה והוי ליה עד אחד מדינא. אבל לינשא דהוי ליה דבר שבערוה דמדינא בעי שנים אפי' במקום דליכא חשש שנאה ואינו אלא מדרבנן ומשום עגונה הקילו. וכל שלא תנשא דליכא עגונה ממילא אוקמוה על דין תורה דבעי שנים וכמ"ש. וגם כיון דאין הדבר דומה להאמין בבירור תו ליכא תקנת חכמים בזה כלל ומש"ה אפי' ספק קידושין לא הוי. והרמב"ם דפסק דתאכל בתרומה כר' טרפון אף על גב דעד אחד נאמן באיסורין. ולפי מ"ש הש"ך (בס' קכ"ז ביו"ד ס"ק טז) אפי' אתחזק התירא או איסורא עד אחד

תוספות הרא"ש ורבינו פרץ על מסכת יבמות

[ק"ץ ע"א - ק"ט ע"ב]

תוספות הרא"ש

חזרו ב"ה להורות כב"ש. תימה דאמרין בהאשה שפלו גבי ליבא אח אני יורש ואשתו איני קובר ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה ליגבות מייחם ודחי מאן שמעת דאית ליה מדרש כתובה ב"ש, מאי קאמר בה"ה נמי חזרו להורות כב"ש, וי"ל דלא חזרו בהם מטעמא דמרש כתובה אלא מק"ו, ומיהו קשה וכל נחלקין ב"ה על הלל רבם שדרוש מדרש כתובה פבר' המקבל דקאמר התם הלל היה דורש ב"ה הדינ דאנשי אלכסנדריא היו מקדשין נשותיהן ובשעת כניסתן לחופה באין אחרים וחוטפין אותם לעשות בנייהן ממזרין ובדק הלל כתובתן ומצא כתוב לכשתנשא לי לחופה תהיו לי לאינתו והכשירם, וי"ל דב"ה לית להו מדרש כתובה להרע כחה כי היא דב' האשה שפלו אבל ליפות כחה אית להו כמו הלל רבם ומשו"ה חזרו בהך דהכא להורות כב"ש משום דהכא נמי ליפות

תוספות הרא"ש

דף ק"ז ע"ב לאו משום דאמרין לא בע"ה מ"ת וכו', ומ"מ מותרין אותה לינשא וכוון דהיא דחייא דחמותה אסורה אף היא לא מקלקלה נפשה, ואי"ת אם נשאת הכלה אמאי לא נתייר חמותה כי שוב לא תחזור להיות כלתה ועולם, וי"ל משום דאיכא למיחש פן תנשא החמות קודם שנשאת הכלה, והנה מצינו דלא דמי חמותה לאחר מיתה להך דהכא שהיא כבר חמותה ואינה חסירה כי אם חזרת הבעל אלא שלפעמים הלך למרחקים ולא ישוב עוד לביתו אפי"ה לא מהימנא.

עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא. אבל חד חד וחד אחד זה לא נשאת תצא. אבל בכת אחת תצא. שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת אע"פ ש"ל נשאת תנשא. הא אחד ואחד בכת אחת לא תנשא ובוה אחר זה מותרת להנשא מן התורה היא לאו משום לזות שפתיים.

והאמר עול"א כל מקום שהאמינה תורה עד אחד וכו'. כלומר ואי"כ למה לא תנשא לכתחלה, וקשה מהא דאמר בפ"ב דכתובות גבי מילתיה דרבי יוחנן דשנים אומרים מת דמילתא דעולא לא מיירי אלא בדיעבד ולכתחלה לא

כחה הוא, ומיהו תימה מנ"ל לתלמודא דב"ש אית להו מדרש כתובה אף להרע כחה כיון דלא אשכחן להו דקאמרי אלא הכא דהוי יפוי כחה וגם סברה הוא שבעל השטר לא הכתיב בשטרו דהיינו הכתובה דבר לחובתו ולא לזכותו. **חזין מהמותה ויבמתה וכו'.** פ"י שררצה לקלקלה לפי שיראה פן ימות בעלה או יבמה ויהיו צרות זו לזו, ואפי"ה לשמואל דאמר לעיל בס"פ האשה רבה דיבמה אינה כאשת איש ואי"כ כשיבא היבם תהיה מותרת לחזור לו מ"מ מתכוננת היא לביישה, ועוד כי שמא יחלוץ לה בעלה ותנשא לאחר ואז תאסר על בעלה, ואי"ת והלא וכשמעידה על יבמה שמת ייבמה בעלה ותהיה צרתה לאלתה, וי"ל אינה חוששת בכך כיון שידעת שהוא חי ויחזור ותקלקל. **והתניא חזין מו' נשים.** אמנתיהן פריך דלא קתני איהו'.

תוספות הרא"ש

תנשא משום דרב אסי, וי"ל דה"פ הכא טעמא דנשאת קודם שבא העד הא לא נשאת [לא] תנשא כלומר אין בה היתר נישואין כלל ואפילו אם נשאת תצא, והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה וכו' בדיעבד מיהא אם נשאת לא תצא, ומשני הי"ק עד אומר מת והתירה להנשא ובא אחר אומר לא מת לא תצא מהיתר נשואין הראשונים כלומר אם התירה להנשא ונשאת. ואי"ת דהכא משמע דאם באו שניהם בבת אחת תצא מהיתר הראשון ובסוטה אמרין וכוון דמאוריתא עד אחד מהימן איך הוה מצי מכחש ליה והאמר עולא כל מקום וכו' אמר עולא תני לא היתה שותה ורבי חייא מפליג בין כהא אחת לזה אחר זה מכלל דעולא לא מפליג, וכה"ג נמי אמרין התם ב"פ עגלה ערופה, וי"ל דעולא מודה הכא בעדות אשה כיון דעד אחד לא מהימן אלא מדרכין יש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה, אבל גבי סוטה ועגלה ערופה דמהימן מן התורה לא מפליג עולא בין בת אחת לזה אחר זה, והא דפריך הכא גבי עדות אשה דרבנן ממילתא דעולא דהוי דאורייתא היינו משום דמדמי זה אחר זה לבת אחת דמדאורייתא.

תוספות הרא"ש

וזו אומרת נהרי היא ודאי הכחשה דכיון שתייהן באות להתייר את עצמן ואין מכוונות בדבריהם ש"מ דאמרן בדדמי ואין יודעות אמיתות הדבר. **אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא.** בירושלמי מפרש דאילו בצרות משמע, דאם לא כן מאי קמ"ל היינו רישא עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת. **בת ישראל' לכתן תאכל בתרומה.** יש להסתפק אי בתרומה דרבנן דוקא קאמר אי"ת אפי"ה בדאורייתא דאיתנה לגבי דיהה דוקא מהימנא אבל על צרתה אין להאמינה כלל ואוקמה אחזקת אשת איש מידי דהוה אשני שבילין, ומיהו הכא איכא חדא דעברא אסירה ממה נפשך ולהאי טעמא לא ילפינן מוסרה כדמשמע בריש פרק שני נזירים. ונראה לי דר"ע נמי מהאי טעמא קאמר אסורה לאכול בתרומה אבל מודה הוא שאם זינתה שהיא בהנך משום דמוקינן לה בחזקת אשת איש, אבל כסיפא תימה לי אמאי קאמר רבי עקיבא אסורה לאכול בתרומה בשלמא ברישא אי אפשר לעשות הבעל חי ומה אבל כסיפא שהיא מעידה על בעלה ועל חמה ושתי עדויותיו וועל צימה לא מהימנא כלל, וי"ל כיון דמהימנא לה על עצמה ומותרת להנשא הרי קבלנו עדותה שאינה חמותה הלכך מהמנינן לה להחמיר עליה.

אף אנו נמי תנינן יתין י"י בן וכו'. הא דלא מייית מרישא דהאשה שהלכה היא ובעלה וכו' משום דסיפא איירי בהתרת יבמה לשוק כמו מילתיה דר' טרפון זידיק מינה. **לדבריה הוא דחוששין.** ומיתורא דמתניתין קא דייק.

האשה בתרא פרק ששה עשר

תוספות הרא"ש

דף ק"ט ע"א **יצאה מלאה חוששת.** אע"ג דאיכא חזקה דמסייע לרובא נקבות ומפילות חוששת דאיתרע לה חזקה כיון שיצאה מלאה.

אמאי הלך אחר רוב נשים. ואי"ת הא דתנן לעיל באיךן פרוקין ניין לי בן במדה"י וכו' ומת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת למה לא תהא נאמנת מגו שהיתה יכולה לומר שמעדיין בנה קיים וסמכינן ארוב נשים שמתעברות ויולדות, וי"ל דמייירי כגון שבאו עדים ואמרו ששהינן מתו ואין יודעין איהו מהן מת תחלה.

ואמאי הלך אחר רוב נשים וכו' לימא ר"מ וכו'. ואי"ת אמאי לא מוקי לה נמי כרבנן וכי אולי בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה אבל רובא דתלי במעשה לא אולי בתר רובא דכה"ג משני רבינא בפ"ג דבכורות גבי רוב בהמות מתעברות ויולדות, וי"ל דסוגיא דהכא אליבא דרבה דלית ליה התם שנויא דרבינא, אי"ת דוקא גבי עבדו בהמות חשיב רובא דתלי במעשה שרשיכים הבעלים להביא בהמה להרביע על בהמתן אבל בעבור נשים לא חשיב תלוי במעשה דממילא כל אדם נוזק לאשתו.

כגון רובא דאיתיה קמן כגון תשע הנזירות וסנהדרין. תימה היכי ס"ד למימר דפליג ר"מ בסנהדרין לא כתיב אחרי רבים להטות, ועוד לא אשכחן דפליג ר"מ ב"ש תנזיות אלא דוקא בקטן וקטנה הוא דפליגי, וי"ל דלאו דוקא נקט תנזיות וסנהדרין אלא כגון ט' תנזיות וסנהדרין דליתיה לגמרי לקמן כגון רובא ומיעוטא דפליגי ביה בחולין ובע"ז.

אלא מהוורתא מתניתין ר"מ היא. ואע"ג דסתמא דמתניתין אליביה לא קי"ל כוונתיה מדאמרין פ"ק דחולין ר"מ דחייש למיעוטא היכי אכיל שברא משמע אבל לדידן ניחא דלא חיישין למיעוטא, וגם אין אנו בודקין י"ח טריפות דסמכינן ארובא. והקשה ר"ת מדתנן בפ"ג דבכורות רשב"ג אמר הלוקח בהמה מן העכו"ם אין חוששין שמת אנה של אחרת היה משום דלא מרחמא ליה אלא אי"כ ילדה משמע אבל הלב לא פטר, ואמרי' בריש פ"ג דבכורות דמ"ד חלב אינו פוטר משום דחיישין למיעוט שחולבות אע"פ שאינן יולדות ופסק התם בגמרא רב כרשב"ג וכן ר' יוחנן נמי, וגם קי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתיהו הלכה כמותו, ואין להביא ראיא דרשב"ג חייש למיעוט מדאית ליה לה ששהא ל' יום באדם אינו נפל הא לא ששה ספיאק הוי, האת אנו דלא חיישין למיעוטא חיישין התם משום דמיעוט דנפלים רגיל ומצוי, ומהא דאמר רשב"ג בספ"ק דמכות אתה הוה חרמכיני שופכי דמים בישאלין אין להחזיק דלא חייש למיעוט דבמקום סיף נקב הוה, שאני התם שהיו [מתכריסין] שופכי דמים בישראל. מיהו קשיא מרשב"ג דרשב"ג גבי חלב דחייש למיעוט

תוספות הרא"ש

דף ק"ט ע"ב חזקה לא עדיף **לרובא.** לא הוה צריך למימר דלא עדיף דאפילו עדיף מרובא מ"מ ר"מ חייש למיעוטא אלא האמת אומר דלא עדיף מרובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. וה"ה אי לא סמכינן חזקה למיעוטא ולא הוי פלגא ופלגא חייש ר"מ למיעוטא אלא להכי נקט סמוך מיעוטא לחזקה לאשמעינן דלא הויא חזקה כהדי רובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. ואי"ת והא אמרי' בפרק בתרא דקידושין ובפרק כסיוי הדם סמוך מיעוטא דאין מטפחים לחזקה דטהרה ואתרע ליה רובא, ויש חילוק בין ספק טומאה לטהר בין ספק איסור להתיר כדמפלגא בפרק כסיוי הדם על מילי אחרניה והיינו טעמא משום דבטומאה וטהרה כי הוי פלגא ופלגא ילפינן מוסטה לטהר.

סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק דהוה ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש. והקשה ה"י אלחנן א"כ היכי פריך

דף ק"ט ע"ב חזקה לא עדיף **לרובא.** לא הוה צריך למימר דלא עדיף דאפילו עדיף מרובא מ"מ ר"מ חייש למיעוטא אלא האמת אומר דלא עדיף מרובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. וה"ה אי לא סמכינן חזקה למיעוטא ולא הוי פלגא ופלגא חייש ר"מ למיעוטא אלא להכי נקט סמוך מיעוטא לחזקה לאשמעינן דלא הויא חזקה כהדי רובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. ואי"ת והא אמרי' בפרק בתרא דקידושין ובפרק כסיוי הדם סמוך מיעוטא דאין מטפחים לחזקה דטהרה ואתרע ליה רובא, ויש חילוק בין ספק טומאה לטהר בין ספק איסור להתיר כדמפלגא בפרק כסיוי הדם על מילי אחרניה והיינו טעמא משום דבטומאה וטהרה כי הוי פלגא ופלגא ילפינן מוסטה לטהר.

סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק דהוה ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש. והקשה ה"י אלחנן א"כ היכי פריך

דף ק"ט ע"ב חזקה לא עדיף **לרובא.** לא הוה צריך למימר דלא עדיף דאפילו עדיף מרובא מ"מ ר"מ חייש למיעוטא אלא האמת אומר דלא עדיף מרובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. וה"ה אי לא סמכינן חזקה למיעוטא ולא הוי פלגא ופלגא חייש ר"מ למיעוטא אלא להכי נקט סמוך מיעוטא לחזקה לאשמעינן דלא הויא חזקה כהדי רובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. ואי"ת והא אמרי' בפרק בתרא דקידושין ובפרק כסיוי הדם סמוך מיעוטא דאין מטפחים לחזקה דטהרה ואתרע ליה רובא, ויש חילוק בין ספק טומאה לטהר בין ספק איסור להתיר כדמפלגא בפרק כסיוי הדם על מילי אחרניה והיינו טעמא משום דבטומאה וטהרה כי הוי פלגא ופלגא ילפינן מוסטה לטהר.

סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק דהוה ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש. והקשה ה"י אלחנן א"כ היכי פריך

דף ק"ט ע"ב חזקה לא עדיף **לרובא.** לא הוה צריך למימר דלא עדיף דאפילו עדיף מרובא מ"מ ר"מ חייש למיעוטא אלא האמת אומר דלא עדיף מרובא.

סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. וה"ה אי לא סמכינן חזקה למיעוטא ולא הוי פלגא ופלגא חייש ר"מ למיעוטא אלא להכי נקט סמוך מיעוטא לחזקה לאשמעינן דלא הויא חזקה כהדי רובא.

ערוך

יבמות פרק טו דף קיח.

לנר

תקסא

בא"ד. והתם לא קאי אצרות. אין לפרש משום דהתם צרות נאמנות לומר נטמאה כדקתני שם במתניתין דאכתי הוי רבותא כיון דלענין כתובה אין נאמנת אלא ה"ק דהתם לא שייך לאוקמי בצרות דאם הצרה אומרת נטמאה הרי אדרבא אין מאמינים לה דהא אמרינן דשותה ואם צרה אומרת לא נטמאה אין רבותא דשותה אלא אדרבא כש"כ הוא דאם לאחרת מאמינים לזכות לה כש"כ לצרה אבל הכא בין אומרת הצרה מת בין אומרת לא מת בשניהם י"ל שאומרת משום שנאה כן או שלא תנשא או לקלקלה:

בד"ה בת ישראל. מפסקא לר"י אי דוקא בתרומה דרבנן. המשנה למלך (פ"ב מהל' גירושין הט"ז) נסתפק אם העידה א' מחמש נשים אי אינה נאמנת כלל ומחזיקים הצרה לאשת איש גמורה או רק להחמיר וכתב שדין זה תלוי בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד אי הלכה כר"ט או כר"ע, והנה לא הזכיר שזה גופא תלוי ועומד בספק התוס' דהכא אי לר"ט רק תרומה דרבנן קאמר א"כ גם הרמב"ם דנקיט לשון המשנה הכי קאמר ולפ"ז אכתי אין לפשוט דמחזיקים אותה כאשת איש להקל בדאורייתא, שוב ראיתי בבית שמואל (סי' י"ז ס"ק קל"ד) שכתב ג"כ בפשיטות כן, אכן בעיקר הדבר לא ראו הב"ש והמ"ל דברי תוס' הרא"ש דהכא דפשיטא לו שאם זנתה הצרה שהיא בחנק כאשת איש גמורה אפילו לר"ע דאוסר לאכול בתרומה ועיין מה שכתבתי לעיל בזה, גם מה שהקשה בעל הגהת מ"ל (פ"א מהל' סוטה הט"ו) מ"ש דלענין סוטה נאמנים ה' נשים לומר שנטמאה שלא תשתה ולענין שאר דברים אין נאמנים אפילו להחמיר לר"ט דהכא דאוכלת בתרומה והניח בקושיא, לענ"ד י"ל דשאני סוטה שיש רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה, ועיין בתוס' בנדה (ב. ד"ה והלל) גם מה שהזכרתי שנסתפק המשנה למלך עוד במת ודאי אי אינה נאמנת משום שנאה קדומה נפשט מדברי תוס' הרא"ש שם ממה שכתב דלכך לר"ע חמותה אסורה לאכול בתרומה דכיון דמאמינים לה שבעלה מת ע"ש הרי שפשוט לו דאם נקטינן שבעלה מת באמת אז היא נאמנת על חמותה כיון שעתה אינה חמותה:

בא"ד. מיהו איכא הכא חדא דעביד איסורא. לא זכיתי להבין דבריהם בזה מה חילוק יש בין שני שבילין לכאן דהא בשני שבילין ג"כ חד ממנ"פ עביד איסורא כמש"כ התוס' גופא בנדה שם, והנה בדברי התוס' דכאן ה"י אפשר לדחוק שבאמת לא רצו לחלק בין תרומה לשני שבילין ומה שכתבו מיהו איכא הכא וכו' באמת

אמתלא אבל אכתי קשה באמת מנ"ל להגמרא כן דלמא לעולם קיימינן בהסברא דתמות נפשה קאמרה ולא איירי בנתנה אמתלא ולא תנשא משום דשוי' אנפשה חתיכה דאסורא ולכן מזה לכאורה ראי' לאידך גיסא דספק המשנה למלך דאפילו באישתקא הוי ספק אשת איש וא"כ אין נפקותא בזה אם אמרינן לפי המסקנא דלא מת עדיף מאישתקא אחר שהשמיענו במתניתן דלא תנשא דהא ידענו על ידי זה שהיא ספק אשת איש וספק א"א הוי אפילו באשתקא:

בא"ד. ונתנה אמתלא לדברי'. לכאורה לא הוצרכו לכן דאפילו שתקא ולא נתנה אמתלא כשרוצה להנשא א"כ תלינן דמה שאמרה לא מת לצעורי דחברתה אמרה דמי גרע זה מאשה שאמרה טמאה אני ואח"כ באתה אצל בעלה דמותר לבא עלי' דתלינן באמתלא אפילו לא טוענת כמבואר בש"ע י"ד (סי' קפ"ה ס"ג) בשם מהרי"ו וה"נ הוי אמתלא דמוכח כשרוצה להנשא אחר שראתה שהתירו חברתה להנשא ולא חשו למה שאמרה היא לא מת ומזה לכאורה ראי' דדעת התוס' כמש"כ הש"ך שם בשם הב"ח דלא איירי שם באמרה כפי' טמאה אני, ועיין מה שכתבתי לקמן (קיח: ד"ה בא"ד אפי'):

בד"ה דכל לא. א"כ מה מקשה מסיפא לר"י ויחנן. הרשב"א הקשה קושיא זו על רש"י דמפרש לא מת לאו הכחשה היא דהמנוה רבנן לקמאי א"כ נראה דמפרש דאיירי בזה אחר זה אכן כבר כתבתי לעיל (ק"ז: ד"ה בא"ד וסיפא) יישוב לשיטת רש"י ד"ל דמפרש דגם סיפא ע"כ איירי בזא"ז מדנקט לשון לא תנשא ולא נקט דאם נשאת תצא, ועוד נ"ל ביישוב שיטת רש"י דבאמת גם הוא ס"ל כהתוס' דכל מת לאו הכחשה היא זה בצרה דוקא וכן נראה ג"כ מהירושלמי וראי' לזה מדהוצרך רש"י לפרש דמה דמקשה לר"י מסיפא היינו דכל אשה אפילו צרה במשמע הרי דס"ל ג"כ דמצרה דוקא פריך ובצרה ודאי אין חילוק בין בת אחת לזה אחר זה, ומה שכתב רש"י דרבנן המנוה לקמא לא רצה לומר בזה רק לאותה שאמרה מת דשנה במתניתן בראשונה אבל ה"ה אם אמרו בבת אחת או אפילו באחרונה ג"כ הדין כן:

בד"ה אלא לר"י. דלמא בנשים בעלמא קמיירי. עיין ברשב"א שלחד פי' שכתב דקדייק דבצרות קמיירי דאי בנשים דעלמא מרישא שמעינן לה לא קשה קושיתם מסוטה דהתם לא שייך לידוק כן:

א"כ תחזור לקלקולה הראשון חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל חברתה.

נמצא דאליבא דאמת נוקטים דאומרת אמת שמת בעלה, אלא דאי אפשר להתיר צרתה דאם נתיר תחזור לקלקולה הראשון, והקשה הש"ש דמעשה צ"ב טעמו דר"ט דתאכל בתרומה, הא באמת נוקטים דמת בעלה, ותירץ דחזקה דייקא ומינסבא אינו מוכח בבירור, דאף דמתירין אותה להנשא ע"י חזקה זו אבל אינו בירור גמור, דהא אין האחין יורדין לנחלה על פיה דהאמינו רק לגבי עיגונא ואינו בירור ודאי, לכן גם אינה אוסרת את הצרה בתרומה.

ר"ע אומר אין זו דרך מוציאתה מידי עבירה עד שתהא אסורה להנשא ואסורה לאכול בתרומה בטעמא דר"ע כתב המל"מ פ"ב מגירושין הל"ט"ז בסופו [ד"ה נסתפקתי] דסובר ר"ע דכל מה שצרה אינה נאמנת הוא משום דמספקא לן שמא מתוך שנאה העידו ומתכוונות לקלקלה, אך מידי ספיקא לא נפקא שמא העידו אמת, ולכן לאכילת תרומה צריך להחמיר, וכן מבואר ברש"י ד"ה מודי ליה ר"ע ובמאירי ובתוריד, ולפי זה דינא דמתני' הוא בכל ה' נשים ולא רק בצרה.

השב שמעתתא ש"ז פ"ד כתב דודאי אינו כן וצרה אינה נאמנת כלל, דכיון דמדינא אין עד אחד נאמן להעיד מת בעלה כיון דהוי דבר שבערוה, אלא דחכמים האמינו לעד אחד משום עיגונא, ובחמש נשים כיון דא"א להאמין לדבריהם ליכא טעמא דעיגונא, וממילא הדרא לדין תורה דאין דבר שבערוה פחות משנים, ואינם נאמנות כלל ולא הוי אפילו ספק.

והוכיח הש"ש כדבריו מהא דצרה אינה נאמנת גם להכחיש ולומר לא מת כדתנן לעיל דף קיז ע"ב, ואם נימא דעדות צרה מידי ספיקא לא נפקא אמאי אינה נאמנת גם להכחיש הא שמא אומרת אמת, ועל כרחק

אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג זכוי ולפלוג ר"מ ברישא אמר ר"א במחלוקת שנויה זכוי הנה בשו"ת הרא"ש כתב [הובא בשו"ע סי' י"ז סעי' ט'] דעד אומר מת-ועד אומר נהרג תנשא, והוכיח הרא"ש מר' יהודה ור' שמעון במתני' דהואיל וזו וזו מודות שאין קיים ינשאו וה"ה בעד.

ותמהו בביאור הגר"א סק"מ והגרעק"א בתשו' פ"ז דאין ראיה מר' יהודה ור' שמעון, דהכא איירי לענין צרה דאינה יכולה להכחיש צרתה ולכן ינשאו, אבל בעד אחד ועד אחד דשפיר הוי הכחשה לא תנשא.

והוכיחו כן מהא דאמרינן דהרישא דאחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת כר' יהודה ור' שמעון דצרה אינה מכחשת, ולפי דברי הרא"ש דהך דינא דר"י ור' שמעון הוא גם בעד אחד, על כרחק הביאור דמת ונהרג לא הוי הכחשה, א"כ מנלן דסבירא להו דאין צרה מכחישה, דלמא רק סבירא להו דמת ונהרג לא הוי הכחשה אבל מודו לר"מ דצרה מכחישה, ועל כרחק דטעמם דר"י ור"ש במת ונהרג דתנשא משום דאין צרה מכחישה, אבל עד אחד דשפיר מכחיש עד אומר מת ועד אומר נהרג הוי הכחשה ולא תנשא.

הגר"א שם כתב דתלמיד טועה שמע וטעה, ולכן פסק כשלט"ג דכתב דעד אומר מת ועד אומר נהרג הוי הכחשה ולא תנשא, ועיין בהגרעק"א שם מה שדן לישב בדברי הרא"ש.

תנשא ותיטול כתובתה וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון השב שמעתתא ש"ז פ"ב הביא דבירושלמי פריך דכיון דחיישינן שאומרת כן לקלקל צרתה אף לעצמה לא תהא נאמנת, ומשני דמאחר שידועת שאינה יכולה לקלקל חברתה אומרת אמת, ופריך מעתה אפילו על צרתה תהא נאמנת, ומשני

כיון דלא האמינו חז"ל לצרה הוי ליה כמאן דליתא ואינה נאמנת גם להכחיש, ועיין בנהור שרגא לעיל דף קיז ע"א מה שדחה ראייה זו, וע"ע לעיל דף קיז ע"ב סוף ד"ה והאמר.

וכתב הש"ש לבאר בטעמו דר"ע לפי דברי הירושלמי [הובא לעיל בסמוך] דמאחר שידועת שאינה יכולה לקלקל צרתה אומרת אמת, וא"כ נוקטים דמת, ונהי דלגבי להתיר הצרה להנשא א"א להאמין דא"כ תחזור לקלקולה הראשון, אבל לגבי תרומה שפיר נאמנת, [ור"ט סובר כמו שכתב בש"ז פ"ב דדייקא ומינסבא אינו בירור גמור, ורק להיתר נישואין הקילו משום עיגונא, דהא חזינן שאין האחין יורדין לנחלה על פיה, ולכן גם אינה נאמנת לאסור צרתה בתרומה].

ועוד כתב הש"ש לבאר במחלוקת דר' טרפון ור' עקיבא, דלר"ע אינה אוכלת בתרומה משום דנהי דלא האמינו לצרה לומר מת בעלה ולהתיר צרתה, מ"מ לגבי תרומה הוי איסורים, [כמו שכתב הר"ן בכתובות דף י" ע"ב מדפי הרי"ף], ועד אחד נאמן באיסורים, ור"ט סובר דלא אמרינן בזה עד אחד נאמן באיסורים, דכיון דשורש הנידון הוא דבר שבערוה חשיב דבר שבערוה ואין עד אחד נאמן, והביא כסברא זו מדברי הר"ן בסנהדרין דף ל' ע"א ע"ש.

ובעיקר מחלוקת ר"ע ור"ט, הרמב"ם פ"ט מתרומות הל"ד פסק כר' טרפון דאוכלת בתרומה, והראב"ד שם פסק כר"ע דאסורה להנשא ואסורה לאכול בתרומה.

תוס' ד"ה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה וכו' מיהו איכא הכא חדא דעביד איסורא ממ"נ וכו' דבריהם מחוסרים ביאור, דהא בשני שבילין ג"כ איכא חדא דעביד איסורא ממ"נ ואפ"ה מוקמינן כל אחד על חזקתו, וכתב הגרעק"א דצריך להגיה בדבריהם ואע"ג דאיכא הכא חדא וכו', והיינו דדמי לב' שבילין דאף דממ"נ איכא איסור מעמידים כל אחד על חזקתו.

והוסיפו תוס' דבכהאי גוונא לא ילפינן מסוטה, כוונתם דלא נימא דב' שבילין הוא מטעם דספק טומאה ברה"ר טהור וא"כ אין ללמוד מזה לסוגיין, ולזה כתבו דהתם לא

ועוד כתב די"ל דסובר ר"ע דכיון דהוי תרתי דסתרי להתיר אחת לשוק והשניה תאכל בתרומה להכי אינה נאמנת, וכבר כתב כן התורא"ש, אלא דהקשה התורא"ש דהני מילי בצרה הוי תרתי דסתרי אבל בכלה שמעידה שמת חמיה לא הוי תרתי דסתרי להתיר לחמות לאכול בתרומה, ומ"ט גם בזה אוסר ר"ע בתרומה בסיפא דמתני', וכתב דהתם מה דאינה אוכלת בתרומה הטעם דכיון דקיבלנו עדותה על עצמה שמת בעלה הרי אינה חמותה ומהמנינן להחמיר עליה, וכ"כ החזו"א אהע"ז סי' כ"ב סק"ו.

ולפי טעם זה כל הך דינא דר"ע דאסורה לאכול בתרומה הוא רק בצרה דהוי תרתי דסתרי, [וכן בחמותה כשמעידה גם על עצמה שמת בעלה], אבל בשאר החמש נשים מודה ר"ע דתאכל בתרומה.

ולכאו' נפק"מ בין הנך ב' טעמים שכתב הש"ש, בבת כהן לישראל ואמרה אחת שמת בעלה האם הצרה תחזור לבית אביה לאכול בתרומה, דלטעם דהוי תרתי דסתרי ודאי אינה נאמנת ולא תחזור לבית אביה, [דהא מדינא אינה נאמנת כלל לגבי צרתה גם לענין תרומה,

ולכאו' נפק"מ בין הנך ב' טעמים שכתב הש"ש, בבת כהן לישראל ואמרה אחת שמת בעלה האם הצרה תחזור לבית אביה לאכול בתרומה, דלטעם דהוי תרתי דסתרי ודאי אינה נאמנת ולא תחזור לבית אביה, [דהא מדינא אינה נאמנת כלל לגבי צרתה גם לענין תרומה,